Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

26 päivänä maaliskuuta 2015 *

Ennakkoratkaisupyyntö — Sosiaalipolitiikka — Euroopan unionin perusoikeuskirja — 31 artiklan 2 kohta — Direktiivi 2003/88/EY — 7 artikla — Työntekijän käsite — Vammainen henkilö — Oikeus palkalliseen vuosilomaan — Unionin oikeuden vastainen kansallinen lainsäädäntö — Kansallisen tuomioistuimen tehtävät

Asiassa C-316/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour de cassation (Ranska) on esittänyt 29.5.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 10.6.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa,

Gérard Fenoll

vastaan

Centre d'aide par le travail "La Jouvene" ja

Association de parents et d'amis de personnes handicapées mentales (APEI) d'Avignon,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit A. Borg Barthet, E. Levits (esittelevä tuomari), M. Berger ja F. Biltgen,

julkisasiamies: P. Mengozzi,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 27.3.2014 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Gérard Fenoll, edustajinaan avocat G. Delvolvé ja avocat A. Delvolvé,

— Association de parents et d'amis de personnes handicapées mentales (APEI) d'Avignon, edustajanaan avocat L. Cocquebert,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään N. Rouam, D. Colas ja R. Coesme,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. Bulterman ja C. Schillemans,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

— Euroopan komissio, asiamiehinään M. Van Hoof ja M. van Beek,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.6.2014 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 4.11.2003 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2003/88/EY (EUVL L 299, s. 9) ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 31 artiklassa tarkoitetun työntekijän käsitteen tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa valittajana on Gérard Fenoll ja vastapuolena centre d'aide par le travail "La Jouvene" -niminen työtoimintakeskus (jäljempänä työtoimintakeskus), jonka vaatimuksia tukee association de parents et d'amis de personnes handicapées mentales (APEI) d'Avignon (Avignonissa toimiva kehitysvammaisten vanhempain- ja tukiyhdistys), ja jossa on kyse valittajan vaatimuksesta saada rahallinen korvaus pitämättömistä palkallisista vuosilomista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2003/88 1 artiklassa, jonka otsikko on "Tarkoitus ja soveltamisala", säädetään seuraavaa:

"1. Tässä direktiivissä vahvistetaan turvallisuutta ja terveyttä koskevat vähimmäisvaatimukset työajan järjestämistä varten.

2. Tämä direktiivi koskee

a) – – [vuosiloman vähimmäisaikaa] – –

– –

3. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkeen [toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä 12.6.1989 annetun neuvoston] direktiivin 89/391/ETY [(EYVL L 183, s. 1)] 2 artiklassa tarkoitettuun yksityiseen ja julkiseen toimintaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän direktiivin 14, 17, 18 ja 19 artiklan soveltamista.

– –"

4 Direktiivin 7 artiklan otsikko on "Vuosiloma", ja sen sanamuoto on seuraava:

"1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jokainen työntekijä saa vähintään neljän viikon palkallisen vuosiloman tällaisen loman saamiselle ja myöntämiselle kansallisessa lainsäädännössä ja/tai käytännössä vahvistettujen edellytysten mukaisesti.

2. Palkallisen vuosiloman vähimmäisaikaa ei saa korvata rahalla, paitsi kun työsuhde päättyy."

5 Direktiivin 17 artiklassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat poiketa direktiivin tietyistä säännöksistä. Poikkeamista sen 7 artiklasta ei kuitenkaan sallita.

6 Direktiivin 89/391 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin sekä julkisiin että yksityisiin toiminnan aloihin (kuten teollisuuteen, maatalouteen, kauppaan, hallintoon, palveluihin, koulutukseen, kulttuuriin, vapaa-ajan toimintaan).

2. Tätä direktiiviä ei sovelleta sellaisiin erityisiin julkisiin tehtäviin kuten asevoimiin tai poliisivoimiin tai tiettyihin väestönsuojelun erityistoimiin, joiden ominaispiirteet ovat väistämättä ristiriidassa tämän direktiivin kanssa.

Näissä tapauksissa työntekijöiden turvallisuus ja terveys on varmistettava mahdollisimman hyvin tämän direktiivin tarkoituksen mukaisesti.”

Ranskan oikeus

Työlainsäädäntö

7 Työlain (code du travail), sellaisena kuin se oli voimassa pääasian tosiseikkojen tapahtumahetkellä, L. 223-2 §:n ensimmäisessä momentissa säädetään seuraavaa:

”Työntekijällä, joka viitevuoden aikana osoittaa olleensa saman työnantajan palveluksessa ajan, joka vastaa vähintään yhtä tosiasiallista työskentelykuukautta, on oikeus lomaan, jonka pituus on kaksi ja puoli työpäivää työskentelykuukautta kohden niin, että myönnettävän loman kokonaiskesto ei ylitä 30:tä työpäivää.”

8 Tämän lain L. 223-4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Loman pituutta määritettäessä tosiasialliseen työskentelykuukauteen rinnastettavia ovat neljää viikkoa tai 24:ää päivää vastaavat työskentelykaudet. Palkalliset vuosilomat, – – korvaavat vapaat, – – synnyttäneiden naisten vapaat, työajan lyhentämiseen perustuvat vapaapäivät ja sellaiset enintään yhden vuoden yhtäjaksoiset kaudet, joiden aikana työsopimuksen soveltaminen keskeytyy työtapaturman tai ammattitaudin johdosta, katsotaan tosiasiallisiksi työskentelykausiksi – –”

9 Tämän lain L. 323-10 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Tässä osastossa tarkoitetuksi vammaiseksi työntekijäksi katsotaan henkilö, jonka mahdollisuudet saada työtä tai pitää työpaikkansa ovat todellisuudessa rajoittuneet hänellä olevan ruumiillisen tai aisteihin liittyvän vamman, kehitysvamman taikka henkisen vamman aiheuttaman rajoitteen vuoksi.

Vammaisen työntekijän aseman vahvistaa sosiaalitoimesta ja perheistä annetun lain (code de l’action sociale et des familles) L. 146-9 §:ssä tarkoitettu lautakunta.

Se, että henkilö ohjataan kyseisen lain L. 312-1 §:n 1 momentin 5° kohdan a alakohdassa tarkoitettuun laitokseen tai yksikköön vastaa vammaisen työntekijän aseman vahvistamista.”

Sosiaalitoimesta ja perheistä annettu laki (code de l’action social et des familles)

10 Sosiaalitoimesta ja perheistä annetun lain L. 312-1 §:ssä, sellaisena kuin se on ollut voimassa 6.9.2003 alkaen, säädetään seuraavaa:

”Tässä laissa tarkoitettuja sosiaalipalveluja tai terveyden- tai sosiaalihuollon palveluja tarjoavia laitoksia tai yksikköjä, jotka joko ovat tai eivät ole oikeushenkilöitä, ovat

– –

5° Seuraavat laitokset ja yksiköt:

a) Työtoimintakeskukset, lukuun ottamatta työlain L. 322-4-16 §:ssä tarkoitetuista julkisista palvelutehtävistä sopimusperusteisesti huolehtivat rakenteet ja sen L. 323-30 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä määritellyt vammaisten erityistarpeisiin mukautetut yritykset

– –”

11 Mainitun lain L.344-2 §:ssä, sellaisena kuin se oli voimassa 3.1.2002–11.2.2005, säädettiin seuraavaa:

”Työtoimintakeskuksiin, joissa voi olla asuntola, otetaan vammaisia nuoria ja aikuisia, jotka eivät joko väliaikaisesti tai pysyvästi kykene työskentelemään tavanomaisissa yrityksissä tai suojatyöpaikoissa taikka etätyömahdollisuuksia tarjoavan keskuksen alaisuudessa eivätkä toimimaan itsenäisinä ammatinharjoittajina. Työtoimintakeskukset tarjoavat tällaisille henkilöille erilaisia työntekomahdollisuuksia, terveyden- ja sosiaalihuollon sekä oppimisen tukipalveluja sekä yksilön henkilökohtaisen kehityksen ja yhteiskuntaan sopeutumisen kannalta suotuisan toimintaympäristön.

– –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

12 Fenoll oli työtoimintakeskuksessa ”La Jouvene” 1.2.1996–20.6.2005. Alun perin hänelle myönnettiin säännöllisesti viisi viikkoa palkallista vuosilomaa.

13 Fenoll oli sairauslomalla 16.10.2004 alkaen aina siihen asti, kun hän lähti työtoimintakeskuksesta. Työkyvyttömyytensä alkamishetkellä hänelle oli kertynyt 12 pitämätöntä palkallista vuosilomapäivää työskentelykaudelta 1.6.2003–31.5.2004. Fenoll ei myöskään ollut voinut pitää lomiaan viitekaudelta 1.6.2004–31.5.2005. Mainituilta kausilta kertyneet pitämättömät vuosilomat tuottivat Fenollin mukaan hänelle oikeuden 945 euron suuruiseen rahalliseen korvaukseen. Työtoimintakeskus kieltäytyi suorittamasta tätä korvausta.

14 Tribunal d’instance d’Avignonin (Ranska) hylättyä viimeisenä pääasiaa käsittelevänä tuomioistuimena Fenollin korvausvaatimuksen hän teki kassaatiovalituksen.

15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa direktiivin 2003/88 7 artiklaan ja SEUT 45 artiklassa tarkoitettua työntekijän käsitettä koskevaan unionin oikeuskäytäntöön. Se pohtii tältä osin, kuuluvatko työtoimintakeskuksiin sijoitetut henkilöt, jotka eivät ole palkansaajan asemassa, unionin oikeudessa tarkoitetun työntekijän käsitteen alaan.

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan jokaisella työntekijällä on muun muassa oikeus palkalliseen vuosilomaan, ja toteaa, että oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että Euroopan unionin perusoikeuksiin voidaan vedota yksityisten oikeussubjektien välisessä riita-asiassa sen selvittämiseksi, noudattavatko unionin toimielimet ja jäsenvaltiot mainittuja perusoikeuksia unionin oikeutta soveltaessaan.

17 Cour de cassation päätti tässä tilanteessa lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivin 89/391 3 artiklaa, johon viitataan 4.11.2003 annetun direktiivin 2003/88 1 artiklan säännöksissä, joissa määritellään direktiivin soveltamisala, tulkittava siten, että työtoimintakeskukseen otettu henkilö voidaan katsoa mainitussa 3 artiklassa tarkoitetuksi työntekijäksi?

2) Onko perusoikeuskirjan 31 artiklaa tulkittava siten, että edellisessä kysymyksessä kuvatun kaltainen henkilö voidaan katsoa kyseisessä 31 artiklassa tarkoitetuksi työntekijäksi?

3) Voiko ensimmäisessä kysymyksessä kuvatun kaltainen henkilö vedota suoraan perusoikeuskirjaan perustuviin oikeuksiinsa saadakseen oikeuden palkalliseen vuosilomaan, jos kansallisessa lainsäädännössä ei säädetä siitä, että hänellä on tällainen oikeus, ja onko kansallisen tuomioistuimen oltava soveltamatta unionin oikeuden kanssa ristiriitaista kansallista oikeussääntöä kyseisen oikeuden täyden vaikutuksen takaamiseksi?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen ja toinen kysymys

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on kysymyksillään halunnut vastauksen siihen, onko direktiivin 2003/88 7 artiklassa ja perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua työntekijän käsitettä tulkittava siten, että se kattaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen työtoimintakeskukseen otetun henkilön.

19 Tähän on aluksi todettava, että direktiivin 2003/88 1 artiklan 3 kohdan, luettuna yhdessä direktiivin 89/391 2 artiklan, johon siinä viitataan, kanssa, mukaan näitä direktiivejä sovelletaan kaikkiin sekä yksityisiin että julkisiin toimialoihin työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä ja tiettyjen heidän työaikansa järjestämistä koskevien seikkojen sääntelemiseksi.

20 Unionin tuomioistuin on siten todennut, että direktiivin 89/391 soveltamisala on ymmärrettävä laajasti, ja siksi sen 2 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädettyjä poikkeuksia on tulkittava suppeasti (ks. vastaavasti mm. tuomio Simap, C-303/98, EU:C:2000:528, 34 ja 35 kohta ja tuomio komissio v. Espanja, C-132/04, EU:C:2006:18, 22 kohta). Mainituista poikkeuksista on säädetty näet ainoastaan kansanterveyden ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömien palvelujen moitteettoman toiminnan turvaamiseksi poikkeuksellisen vakavissa ja laajamittaisissa olosuhteissa (tuomio Neidel, C-337/10, EU:C:2012:263, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

21 Koska mitään näistä seikoista ei voida pitää merkityksellisenä pääasian kantajan kaltaisen henkilön tilanteessa, hänen työnsä kuuluu direktiivin 2003/88 soveltamisalaan.

22 Tästä seuraa, että direktiivin 2003/88 säännöksiä, kuten sen 7 artiklaa, sovelletaan Fenollin tekemään työhön.

23 Kysymys, johon näin ollen on vastattava, koskee sitä, tekeekö Fenoll työtä direktiivin 2003/88 7 artiklassa ja perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna työntekijänä.

24 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 29 kohdassa esittänyt, direktiivissä 2003/88 ei ole direktiivissä 89/391 käytetyn kaltaista viittausta työntekijän käsitteeseen eikä kansalliseen lainsäädäntöön ja/tai käytäntöön perustuvaan määritelmään tästä käsitteestä (ks. vastaavasti tuomio Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, 27 kohta).

25 Tästä seuraa, ettei työntekijän käsitettä voida direktiiviä 2003/88 sovellettaessa tulkita eri tavalla kulloinkin sovellettavan kansallisen oikeuden mukaan, vaan sillä on unionin oikeudessa oma merkityksensä (tuomio Union syndicale Solidaires Isère, EU:C:2010:612, 28 kohta).

26 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 26 kohdassa painottanut, tämän on pädettävä myös direktiivin 2003/88 7 artiklassa ja perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun työntekijän käsitteen tulkinnassa, jotta työntekijöiden oikeudelle palkalliseen vuosilomaan voitaisiin taata yhdenmukainen henkilöllinen soveltamisala.

27 Tässä suhteessa on muistettava, että unionin oikeuskäytännön mukaan on niin, että direktiivin 2003/88 yhteydessä työntekijän käsite on määriteltävä niiden objektiivisten perusteiden mukaan, jotka kysymyksessä olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet huomioon ottaen ovat luonteenomaisia työsuhteelle. ”Työntekijänä” on pidettävä jokaista, joka tekee aitoa ja todellista työtä, eikä tällöin oteta huomioon työtä, joka on niin vähäistä, että sitä on pidettävä täysin epäolennaisena ja toisarvoisena. Työsuhteelle on ominaista se, että henkilö tekee tietyn ajanjakson ajan toisen henkilön hyväksi tämän johdon alaisena työsuorituksia vastiketta vastaan (ks. vastaavasti tuomio Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, 28 kohta ja tuomio Neidel, C-337/10, EU:C:2012:263, 23 kohta).

28 Sitä selvitettäessä, voiko tällainen käsite kattaa Fenollin kaltaisen työtoimintakeskukseen otetun henkilön, on otettava huomioon seuraavat seikat.

29 Ensiksikin unionin oikeuskäytännössä on katsottu, että kun kansallinen tuomioistuin arvioi tehtäviinsä kuuluvalla tavalla, onko henkilö katsottava työntekijäksi, sen on nojauduttava objektiivisiin perusteisiin ja arvioitava kokonaisvaltaisesti käsiteltävänään olevan asian kaikkia niitä olosuhteita, jotka liittyvät sekä asianomaisen työn että asianomaisten osapuolten välisen suhteen luonteeseen (tuomio Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, 29 kohta).

30 Ennakkoratkaisupyynnöstä käy tässä tapauksessa ilmi, että työtoimintakeskuksiin otettuihin henkilöihin ei sovelleta tiettyjä työoikeudellisia säännöksiä. Tämä seikka, joka johtaa sellaiseen kyseisten henkilöiden oikeudelliseen tilanteeseen, joka on luonteeltaan erityinen, ei kuitenkaan voi olla ratkaiseva arvioitaessa asiassa kyseessä olevien osapuolten välistä työsuhdetta.

31 Unionin oikeuskäytännössä on näet jo todettu, että työsuhteen oikeudellinen erityisluonne kansallisessa lainsäädännössä ei millään tavoin vaikuta siihen, katsotaanko henkilö unionin oikeudessa tarkoitetuksi työntekijäksi vai ei (ks. tuomio Kiiski, C-116/06, EU:C:2007:536, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Tapauksessa on toiseksi riidatonta se, että Fenoll on tietyn ajanjakson ajan vuodesta 1996 alkaen, jolloin hän tuli työtoimintakeskukseen, suorittanut erilaisia työtehtäviä keskeytyksettä ainakin viiden vuoden ajan, ja näiltä viideltä vuodelta hänelle oli kaiken lisäksi myönnetty palkallinen vuosiloma. Unionin tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta käy ilmi, että työtoimintakeskuksen henkilökunta ja johto osoittivat Fenollille terveys- ja sosiaalihuollon palveluin tuetut työtehtävät, että tämä teki työtä näiden johdon ja ohjauksen alaisena ja että tavoitteena oli luoda asianomaiselle henkilölle hänen tarpeisiinsa parhaiten soveltuva elämäntyyli. Tällaisissa organisatorisissa puitteissa pääasiassa kyseessä olevan työtoimintakeskuksen kaltainen yksikkö pystyy huolehtimaan vaikeavammaisen henkilön henkilökohtaisesta hyvinvoinnista tarjoamalla hänelle vammaisena henkilönä tilaisuuden käyttää taitojaan ja samalla mahdollisuuksien mukaan siitä, että tällaiselle henkilölle uskotuista työtehtävistä voi koitua asianomaiselle yksikölle tietynlaista taloudellista hyötyä.

33 Kolmanneksi unionin tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta käy ilmi, että Fenoll, joka osallistui näin työtoimintakeskuksen sosiaalis-taloudelliseen ohjelmaan, sai työsuorituksistaan vastikkeeksi palkkaa. Tässä yhteydessä on korostettava, että sitä, että maksettu palkka on voinut olla selvästi Ranskassa taattua minimipalkkaa pienempi, ei voida ottaa huomioon arvioitaessa, onko Fenoll katsottava unionin oikeudessa tarkoitetuksi työntekijäksi.

34 Unionin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on näet niin, etteivät asianomaisen henkilön parempi tai huonompi tuottavuus, palkkaamiseen käytettyjen varojen alkuperä tai palkan pienuus voi millään tavoin vaikuttaa hänen asemaansa unionin oikeudessa tarkoitettuna työntekijänä (ks. tuomio Bettray, 344/87, EU:C:1989:226, 15 ja 16 kohta; tuomio Kurz, C-188/00, EU:C:2002:694, 32 kohta ja tuomio Trojani, C-456/02, EU:C:2004:488, 16 kohta).

35 Neljänneksi on selvitettävä, onko Fenollin työkeskuksessa tekemää työtä pidettävä aitona ja todellisena vai vain epäolennaisena ja toisarvoisena, mikä merkitsisi sitä, ettei tällaista työtä tekevää henkilöä edellä 27 kohdassa lainatun oikeuskäytännön mukaan voitaisi pitää työntekijänä.

36 Tähän association de parents et d'amis de personnes handicapées mentales (APEI) d'Avignon ja Ranskan hallitus esittävät vetoamalla analogisesti tuomiossa Bettray (344/87, EU:C:1989:226) kyseessä olleisiin tosiseikkoihin, että Fenollia ei voida katsoa työntekijäksi, koska hänen työnsä työtoimintakeskuksessa voidaan rinnastaa kyseisessä tuomiossa kyseessä olleen kaltaiseen, huumepotilaille tarkoitettuun hoitolaitokseen otettujen henkilöiden tekemään työhön.

37 Tätä lähestymistapaa ei voida hyväksyä.

38 Aluksi on tuotava esiin se, että vaikka tuomion Bettray (344/87, EU:C:1989:226) 17 kohdassa todettiinkin, ettei aitona ja todellisena taloudellisena toimintana voitu pitää työskentelyä, joka on vain keino työtä tekevien henkilöiden kuntouttamiseksi ja sopeuttamiseksi uudelleen yhteiskuntaan, oikeuskäytännössä on myös tarkennettu, että tätä on pidettävä merkityksellisenä vain sellaisten tosiseikkojen vallitessa, joista tuomiossa oli kyse, eli tilanteessa, jossa henkilö oli huumeriippuvuutensa vuoksi otettu palvelukseen sellaisen kansallisen lainsäädännön perusteella, jolla pyrittiin tarjoamaan työtä niille, jotka eivät huonoon kuntoonsa liittyvistä syistä toistaiseksi kykene tekemään työtä tavanomaisin edellytyksin (ks. tuomio Trojani, C-456/02, EU:C:2004:488, 19 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

39 Tämän jälkeen on todettava, että vaikka työtoimintakeskuksen työpaikat onkin tarkoitettu, samalla tavoin kuin tuomiossa Bettray (344/87, EU:C:1989:226) kyseessä olleet huumepotilaille tarkoitetut työpaikat, vain sellaisille henkilöille, jotka eivät huonoon kuntoonsa liittyvistä syistä kykene työskentelemään tavanomaisin edellytyksin, unionin tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta käy kuitenkin ilmi, että työtoimintakeskusten toimintamalli on sellainen, etteivät työtehtävät, joita vammaiset henkilöt suorittavat niissä, ole luonteeltaan edellä 27 kohdassa lainatussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla vain epäolennaisia ja toisarvoisia.

40 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 42 kohdassa todennut, vammaisten henkilöiden työtoimintakeskuksessa suorittamia työtehtäviä ei ole luotu vain siksi, että heille voitaisiin tarjota jotakin tekemistä tai ajanvietettä. Työsuorituksista saadaan näet siitä huolimatta, että tehtävät on mukautettu asianomaisten henkilöiden kykyihin, myös tietynasteista taloudellista hyötyä. Näin on myös siksi, että samalla kun nämä työtehtävät tarjoavat mahdollisuuden myös vaikeavammaisten henkilöiden tuottavuuden arvostamiseen – vaikka se olisi alhainenkin – ne takaavat heille sosiaalisen suojelun, johon he ovat oikeutettuja.

41 Edellä esitetystä seuraa, että niiden seikkojen perusteella, jotka ovat tulleet esiin unionin tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta, Fenollin työtoimintakeskuksessa suorittamien työtehtävien kaltaisia työtehtäviä suorittava henkilö voidaan katsoa direktiivin 2003/88 7 artiklassa ja perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuksi työntekijäksi.

42 Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on selvitettävä muun muassa se, voidaanko asianomaisen todellisuudessa suorittamia työtehtäviä pitää työmarkkinoille tavanomaisesti kuuluvana työnä. Tätä selvitettäessä huomioon voidaan ottaa sekä pääasiassa kyseessä olevan työtoimintakeskuksen asema ja käytännöt laitoksena, johon henkilöitä otetaan, että sen toteuttaman sosiaalihuolto-ohjelman tavoitteisiin liittyvät näkökohdat mutta myös työsuoritusten luonne ja niiden suorittamisen yksityiskohdat (ks. analogisesti tuomio Trojani, C-456/02, EU:C:2004:488, 24 kohta).

43 Kahteen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2003/88 7 artiklassa ja perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua työntekijän käsitettä on tulkittava siten, että se voi kattaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen työtoimintakeskukseen otetun henkilön.

Kolmas kysymys

44 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa kolmannella kysymyksellään vastauksen siihen, onko perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että siihen voidaan vedota suoraan yksityisten oikeussubjektien välisessä riita-asiassa palkallista vuosilomaa koskevan oikeuden täyden vaikutuksen takaamiseksi ja sen vastaisten kansallisten oikeussääntöjen soveltamatta jättämiseksi.

45 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 23 kohdassa todennut, perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohtaa ei voida soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen tilanteeseen sen ajallisen soveltamisalan vuoksi.

46 Fenollin palkallista vuosilomaa koskeva vaatimus koskee näet ajanjaksoa, joka sijoittuu ajalle ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa eli päivää, josta alkaen perusoikeuskirja sai EU-sopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti saman oikeudellisen arvon kuin perussopimukset.

47 Perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohtaan ei voida siis sellaisenaan vedota pääasian kaltaisessa riita-asiassa.

48 Mahdollisuudesta tukeutua direktiivin 2003/88 7 artiklaan, jossa on nimenomaisesti kyse palkallisesta vuosilomasta, unionin oikeuskäytännössä on vakiintuneesti todettu, että vaikkei kansallista oikeutta voida tulkita direktiivin mukaisesti – mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on selvitettävä – direktiivin 7 artiklaan ei voida vedota pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa yksityisten oikeussubjektien välisessä riita-asiassa palkallista vuosilomaa koskevan oikeuden täyden vaikutuksen takaamiseksi ja sen vastaisen kansallisten oikeussääntöjen soveltamatta jättämiseksi. Tällaisessa tilanteessa asianosaisella, jonka oikeuksia on loukattu sen vuoksi, että kansallinen oikeus on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, on kuitenkin mahdollisuus vedota tuomioon Frankovich ym. (C-6/90 ja C-9/90, EU:C:1991:428) perustuvaan oikeuskäytäntöön saadakseen tapauksen mukaan korvauksen kärsimästään vahingosta (ks. tuomio Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, 43 kohta).

49 Edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

50 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi tämän asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY 7 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua työntekijän käsitettä on tulkittava siten, että se voi kattaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen työtoimintakeskukseen otetun henkilön.

Allekirjoitukset